

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRĄJĄ KOLONIJĄ

2022-10-24 Nr. 4D-2022/1-896
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2022 m. liepos 28 d. gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama ir – Pravieniškių PN) pareigūnų veiksmų netinkamai išnagrinėjus kreipimąsi (toliau vadinama ir – Skundas).

2. Skunde nurodoma, kad Pareiškėjas su 2021-07-28 prašymu Nr. 72(11-12)-3001 kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją, prašydamas pateikti daiktų, kurie buvo paimti po 2021-06-23 vykdomos kratos, sąrašą. Tačiau Pravieniškių PN administracija pateiktame atsakyme nurodė, kad prašoma informacija nebus suteikta, kadangi tai nėra susiję su baudmės atlikimo tvarka ir sąlygomis, teisėmis ir pareigomis.

3. Pareiškėjas prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2022 m. rugpjūčio 2 d. raštu Nr. 4D-2022/1-896/3D-1752 kreipėsi į Pravieniškių PN prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Pravieniškių PN 2022 m. rugpjūčio 9 d. atsakymu Nr. 14-10887 Seimo kontrolierę informavo, kad:

4.1. „Pareiškėjas 2021-07-28 kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją su prašymu Nr. 72 (11-12) 3001, dėl kratos metu paimtų daiktų sąrašo.“

4.2 „Pareiškėjas į aukščiau minėtą prašymą, 2021-08-05 gavo atsakymą Nr. 7-3479.“

Prie rašto pridėdama Pareiškėjo 2021-07-28 prašymas Nr. 72(11-12)-3001, Pravieniškių PN 2021-08-05 atsakymas Nr. 7-3479, kuriame nurodyta, kad prašoma informacija nebus teikiama, nes tai nesusiję su baudmės atlikimo tvarka ir sąlygomis, teisėmis bei pareigomis (kopijos).

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinamas ir BVK):

5 *straipsnis. Teisėtumo principas* – „[...] 2. Nuteistų asmenų teisių bei laisvių apribojimus ir nuteistų asmenų pareigas nustato tik Lietuvos Respublikos įstatymai; 3. Nuteistojo elgesį gali

suvaržyti tik draudimas arba pareiga. Bausmės vykdymo institucija arba pareigūnas gali veikti tik įstatymų nustatytais būdais ir priemonėmis. Įstatymų nustatytus reikalavimus pažeidę pareigūnai atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus“;

10 straipsnis. Nuteistųjų teisinė padėtis – „1. Bausmės atliekantys Lietuvos Respublikos piliečiai turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis“;

11 straipsnis. Bendrosios nuteistųjų teisės – „1. Nuteistieji turi teisę teisės aktų nustatyta tvarka: 1) gauti rašytinę informaciją apie bausmės atlikimo tvarką ir sąlygas, savo teises bei pareigas. Šią informaciją bausmės vykdymo institucija pateikia lietuvių kalba arba nuteistojo gimtąja kalba, arba ta kalba, kurią nuteistasis supranta; [...]“;

100 straipsnis. Nuteistųjų teisė kreiptis į valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, nevyriausybinės organizacijas ir tarptautines institucijas su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais – „1. Nuteistieji turi teisę kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais į valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, nevyriausybinės organizacijas ir tarptautines institucijas. [...]“

6. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAĮ):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujami šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimais atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...] 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs“.

7. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo (galiojanti suvestinė redakcija nuo 2021-07-17 iki 2022-12-31) (toliau vadinama ir – TGIĮ):

4 straipsnis. Institucijos ir valstybės valdomo subjekto pareiga teikti duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis – „1. Institucijos ir valstybės valdomi subjektai privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus“; [...]

6 straipsnis. Duomenų, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, teikimo principai – „1. Institucija ir valstybės valdomas subjektas, teikdami duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, vadovaujami šiais principais: 1) duomenų išsamumo – pareiškėjui turi būti pateikti visi pagal teisės aktus teiktini jo prašymo turinį atitinkantys duomenys; 2) duomenų tikslumo – pareiškėjui teikiami duomenys turi atitikti institucijos ar valstybės valdomo subjekto disponuojamus duomenis; 3) teisėtumo – institucijos ir valstybės valdomo subjekto veiksmai teikiant duomenis grindžiami šiuo ir kitais įstatymais ar kitais norminiais teisės aktais; 4) objektyvumo – institucijos ir valstybės valdomo subjekto darbuotojai, teikdami duomenis, turi būti nešališki ir objektyvūs; 5) pagalbos – pareiškėjams teikiama pagalba įgyvendinant teisę gauti duomenis; 6) duomenų prieinamumo – sudaromos palankios sąlygos pareiškėjams naudoti duomenis neatsižvelgiant į jų veiklos tikslus ir teisinę formą, o prireikus nustatomos tik būtinausios teisinės, techninės ir (arba) finansinės duomenų teikimo pareiškėjams sąlygos; [...]“

8. Laisvės atėmimo vietų įstaigų apsaugos ir priežiūros instrukcija, patvirtinta 2020 m. balandžio 1 d. Kalėjų departamento direktoriaus įsakymu Nr. V-88:

„11 punktas. Asmenų, laikomų įstaigose, priežiūra užtikrinama:

11.1. nuolatine elgesio kontrole jų buvimo vietose [...];

11.7. asmenų, laikomų įstaigose, įstaigų patalpų bei teritorijos apžiūromis ir kratomis;

[...]

139 punktas. „Siekiant surasti ir paimti daiktus, nenumatytus suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose, aptikti pabėgimui rengiamas vietas, surasti įstaigų teritorijose besislapstančius suimtuosius (nuteistuosius), atliekamos suimtųjų (nuteistųjų), įstaigų teritorijų ir patalpų kratos bei apžiūros.

140 punktas. Kratas ir apžiūras atlieka įstaigų pataisos pareigūnai, esant tarnybiniam būtinumui suderinus su Kalėjimų departamento ar įstaigos direktoriumi ir kitų struktūrų pareigūnai. Kratas ir apžiūras atliekantys pareigūnai privalo būti reiklūs suimtiesiems (nuteistiesiems), korektiški, nežeminti jų garbės ar orumo, negadinti šių asmenų daiktų.[...]

142 punktas. Suimtojo (nuteistojo) krata – suimtojo (nuteistojo) drabužių, avalynės, turimų daiktų ir kūno apieška, siekiant patikrinti, ar jis neturi daiktų, nenumatytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) sprendimuose, be kita ko, nurodyta:

9.1. „[...] gero administravimo (atsakingo valdymo) principas apima ir asmens teisę į pagrįstą (faktais ir teisės normomis) bei motyvuotą administracinį sprendimą (VAĮ 8 str. 1 d.) (2012 m. gegužės 31 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A₆₀₂-2112/2012)“.

9.2. „Individualus administracinis aktas, kuriame pakankamai išsamiai nėra nurodomos aplinkybės ir teisės normos, kuriomis yra grindžiamas teisės aktas, neišaiškinama jo apskundimo tvarka, neatitinka ir gero viešojo administravimo principo. Gero viešojo administravimo principas įpareigoja viešojo administravimo subjektą, priimant sprendimą, jame nurodyti faktinių aplinkybių bei teisės normų, kurių pagrindu priimtas sprendimas, visumą (2013 m. gegužės 14 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A₄₄₄-878/2013)“.

9.3. „Viešojo administravimo subjektas, priėmęs negatyvias pasekmes sukeltą sprendimą, turi pareigą jį pagrįsti tiek teisiniais, tiek faktiniais argumentais, t. y. nurodyti priežastis, lėmusias neigiamo sprendimo priėmimą (2018 m. rugpjūčio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-4498-520/2018).

Tyrimo išvados

10. Pareiškėjas su 2021-07-28 prašymu Nr. 72(11-12)-3001 kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją, kad būtų pateiktas daiktų, kurie buvo paimti 2021-06-23 kratos metu, sąrašas. Pravieniškių PN netenkino Pareiškėjo prašymo, nepateikė jam prašomos informacijos, todėl Pareiškėjas mano, kad jo kreipimasis išnagrinėtas netinkamai.

11. Pravieniškių PN administracija 2021-08-05 pateikė Pareiškėjui atsakymą Nr. 7-3479, kuriame nurodė, kad prašoma informacija nebus suteikta, kadangi tai nesujisę su baudmės atlikimo tvarka ir sąlygomis, teisėmis bei pareigomis.

12. Bausmes atliekantys Lietuvos Respublikos piliečiai turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis.

Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą, nuteistų asmenų teisių bei laisvių apribojimus ir nuteistų asmenų pareigas nustato tik Lietuvos Respublikos įstatymai. Kiekvienas asmuo, taip pat ir

nuteistasis (suimtasis), turi teisę gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų (šios pažymos 5 punktas).

Ši informacija yra teikiama TGIĮ nustatyta tvarka. Bausmės vykdymo institucija arba pareigūnas gali veikti tik įstatymų nustatytais būdais ir priemonėmis.

Pravieniškių PN yra viešojo administravimo subjektas, todėl nagrinėdami pareiškėjų skundus, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis ir kitų viešojo administravimo srityje taikomų teisės aktų, įskaitant ir TGIĮ.

13. Pravieniškių PN pateiktame atsakyme yra nurodyta, kad Pareiškėjo atsakymas netenkinamas remiantis tuo, kad reikalauti pateikti per kratą paimtų daiktų sąrašą nėra teisės aktuose numatyta nuteistųjų teisė. Atsakyme nurodyta jo apskundimo tvarka.

Pravieniškių PN pareigūnai savo veikloje, be kitų principų, savo veikloje turi laikytis ir gero viešojo administravimo principo. Seimo kontrolierė atkreipia pareigūnų dėmesį į tai, kad asmenims, atliekantiems laisvės atėmimo bausmę, tampa ypač svarbu, kad pareigūnai, esantys greta ir padedantys siekti bausmės vykdymo tikslų, veiktų pagal gero administravimo principą – padėtų spręsti kylančias problemas, elgtųsi rūpestingai, siektų, kad kilę ginčai galėtų būti sprendžiami objektyviai.

Atsakyme Pravieniškių PN administracija nepateikė jokios informacijos, susijusios su kratos metu paimtais daiktais, nenurodė teisinio reglamentavimo, atsakyme Pareiškėjui įvardintos priežastys nėra draudžiančios ar įpareigojančios, dėl kurių nebūtų galimybės tenkinti Pareiškėjo prašymo. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, jog krata yra skirta asmenų, laikomų pataisos įstaigose, priežiūrai užtikrinti (atliekama, be kita ko, siekiant surasti ir paimti daiktus, nenumatytus suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose), todėl kratos atlikimas ir jos dokumentavimas neabejotinai yra susijęs su bausmės atlikimo tvarka ir sąlygomis.

Seimo kontrolierė vertina, kad toks Pravieniškių PN atsakymas neatitinka gero viešojo administravimo, objektyvumo ir teisėtumo principų.

Iš to darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundas dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), netinkamai nagrinėjant 2021-07-28 kreipimąsi, yra pagrįstas.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

14. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), netinkamai nagrinėjant 2021-07-28 kreipimąsi, pripažinti **pagrįstu**.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

15. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Pravieniškių pataisos namų- atvirosios kolonijos direktoriui** rekomenduoja:

15.1. pakartotinai išnagrinėti 2021-07-28 Pareiškėjo prašymą ir pateikti teisės aktus atitinkantį atsakymą;

15.2 imtis priemonių, kad ateityje nuteistųjų prašymai būtų tiriami laikantis Teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo nuostatų reikalavimų bei gero viešojo administravimo principo.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama

nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė